

**FIXED ASSETS IN THE ACCOUNTING
AND MANAGEMENT SYSTEM**

**ОСНОВНІ ЗАСОБИ В СИСТЕМІ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ**

Oksana Stepanenko¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-297-5-13>

Abstract. An important factor in the sustainable development of the economy is the effective use of the enterprise's capital, which includes fixed assets. Fixed assets ensure the simultaneous implementation of interrelated business processes: supply, production of products and their implementation. *The purpose* of the study is to study the economic and accounting essence of fixed assets, the analysis of scientific approaches to their classification; determination of the place and role of fixed assets in the depreciation policy of the enterprise; development of alternative approaches to the process of documenting fixed assets. *Methodology.* In the context of modern scientific research, the definition of the category "fixed assets" was considered, which was formed in the process of the evolution of economic thought. The criteria for recognition of fixed assets are summarized, which include: economic benefit, reliability of value, material form, functional purpose, term of use. It has been proven that the results of research by Ukrainian scientists have expanded the economic nature of the essence of fixed assets. Scientific approaches to the construction of classifications are systematized, their rules are highlighted. Through the prism of the dialectical method and logic, the economic essence of the categories "depreciation" and "depreciation policy" was analyzed. Using a terminological approach, it is proven that depreciation of fixed assets is a complex multifaceted category. It includes economic, financial and accounting aspects that determine different approaches to its understanding. *Results.* Classification is a method of learning the object being studied: the more signs of

---

¹ PhD in Economics, Associate Professor,
Accounting and Consulting Department,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

classification, the higher the degree of their study, and this contributes to increasing the efficiency of management. Classification as a method of grouping objects involves three stages of creation: 1) determination of the characteristic by which division is carried out; 2) the order of construction of the classification; 3) adaptation – the procedure of its practical use. The conducted study considered and summarized the views of Ukrainian scientists on the classification of fixed assets. The expediency of their use in the accounting practice of enterprises is substantiated. It has been proven that scientific approaches to the grouping of fixed assets are more analytical and will provide management with the most detailed information. The study summarizes theoretical and practical approaches to the construction of depreciation policy of fixed assets, highlights its components, analyzes their elements and options for selection. The mechanism of depreciation and depreciation policy includes: 1) the process of gradually transferring the cost of fixed assets to the manufactured product; 2) monetary reimbursement of the cost of fixed assets as part of income from the sale of finished products (goods, works, services); 3) accumulation of depreciation resources and their further targeted use. *Practical implications.* Depreciation policy as a component of the company's accounting policy covers all areas of fixed asset accounting, regardless of the form of their operation. As practice shows, an effective depreciation policy enables the enterprise to stimulate investment processes, develop innovative technologies and increase its competitiveness. An effective fixed asset management system is inextricably linked to both the depreciation policy and the documentation process. On the one hand, documentation is an object of management that requires managerial influence on the methodology and organization of the processes of collection, registration, storage and transfer of information resources. On the other hand, it is a prerequisite for management decisions, providing their informational support. *Value/originality.* The study determined the stages of accounting information movement and built a conceptual model of information flows that are formed in the system of accounting for fixed assets. An alternative approach has been developed in documenting information about fixed assets. New accounting documents were developed, their purpose and feasibility of use in the accounting practice of enterprises was revealed. It is proved that the proposed documents are meaningful, informative and can be used in the construction of an electronic document circulation system.

1. Вступ

В сучасних умовах змінності внутрішніх та зовнішніх факторів спостерігаються глобальні зміни середовища господарювання. За їх об'єктивних умов нове стратегічне мислення все більше схиляється до оптимізації бізнес-процесів, переходу до оновлених моделей економічного зростання, які мають бути тісно пов'язані з інформатизацією суспільства. Динамічний розвиток зовнішнього середовища обумовлює збільшення обсягів інформації, її диференціацію та швидку зміну корисності. Кожна подія, яка виникає в житті підприємства, несе в собі інформаційне навантаження, враховувати яке можна лише шляхом створення оптимального, адекватного обліково-аналітичного забезпечення прийняття стратегічних рішень на основі системного підходу. Якщо раніше головним завданням системи бухгалтерського обліку була ідентифікація фактів господарського життя у відповідності до заданої кореспонденції рахунків, то в реаліях сьогодення від бухгалтера потрібне вміння надати корисну, з позиції обраних стратегічних альтернатив, інформацію. Головним завданням обліково-аналітичного забезпечення підприємства стає пошук раціональних співвідношень між категоріями часу, ризику та кінцевими результатами діяльності, рівнем ресурсного забезпечення, можливістю його примноження.

В господарській діяльності підприємства завжди є мета, яка полягає у якісному виготовлення продукції (виконання робіт, наданні послуг). Її досягнення можливе шляхом поєднання й взаємодії в процесі виробництва трьох основних елементів: засобів праці (основних засобів), предметів праці (оборотних активів), праці людини. Обліково-економічна сутність основних засобів слугує визначальною характеристикою в окресленні їх значення для здійснення виробничих бізнес-процесів. Виважена експлуатація основних засобів, їх повноцінне функціонування є основою рентабельності будь-якого підприємства. Вони забезпечують безперервність виробництва та стабільність соціально-економічних аспектів. Стрімкий розвиток науко-технічного прогресу, впровадження інноваційних технологій та поява нових організаційних форм виробництва зумовлюють ускладнення в процесі управління основними засобами. Особливо актуальними є проблеми інвестування й модернізації таких активів. Необхідність капітальних вкладень полягає у забезпеченні сталого розвитку підприємства в

майбутньому, стабілізації його фінансового стану, підвищенні ділової активності, максимізації прибутку.

Економічна природа основних засобів визначається конкретними умовами в яких вони використовуються та функціональним призначенням. Процесом експлуатації основних засобів є їх корисне використання у господарській діяльності підприємства протягом терміну служби, яке призводить до трансформації вартісних та якісних характеристик об'єктів, зумовлює необхідність проведення процедур з їх поліпшення й підтримання в робочому стані. Характерними рисами основних засобів є: 1) об'єкти приносять економічні вигоди, тобто є потенційна можливість отримання грошових коштів у результаті їх експлуатації для реалізації мети функціонування підприємства; 2) вартість об'єктів достовірно визначена та є більшою від встановленого податковим законодавством обмеження, при цьому термін їх корисного використання більше одного року (або операційного циклу); 3) об'єкти знаходяться в активній експлуатації та використовуються у виробничій чи загальногосподарській діяльності підприємства. Достовірна облікова інформація про основні засоби та операції, які з ними відбуваються дозволяє оперативно стежити за їх станом, оцінювати внутрішню ситуацію, отримувати інформаційну підтримку при прийнятті управлінських рішень, що в результаті підвищить ефективність їх експлуатації (використання).

2. Дефініція категорії «основні засоби»: науковий аспект

Вагомим фактором стійкого розвитку економіки є ефективне використання капіталу підприємства, до якого належать основні засоби як складові необоротних активів. Основні засоби забезпечують одночасне здійснення взаємопов'язаних бізнес-процесів: постачання, виробництво продукції та її реалізація. Вони є одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку на підприємстві, у зв'язку з чим підвищується роль контролю за їх раціональним використанням. Ефективне ведення обліку, в першу чергу, залежить від якісно розробленого понятійного (категоріального) апарату. Чітка інтерпретація економічних категорій спроможна забезпечити достовірне відображення операцій в системі обліку та сформувані об'єктивні дані у фінансовій звітності підприємства. Адже, ефективне керівництво та інвестування неможливе без

достовірної інформації, а її може забезпечити лише вдало організований обліковий процес, який ґрунтується на здобутках в сфері науки, прогресивному практичному досвіді та глибокому аналітичному дослідженні.

Наукова інтелектуальна творчість спрямована на одержання нових знань та пошук шляхів їх практичного застосування. Результатом такої діяльності є дисертація, яка містить інформацію про проведені автором дослідження та отримані нові науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для певної галузі науки. Тематика дисертацій яскраво виділяє актуальні проблеми, які існують в науці та практичній діяльності суб'єктів господарювання. В реаліях сьогодення предметом дослідження багатьох науковців в сферах бухгалтерського обліку, аналізу, аудиту, економіки підприємства були та залишаються основні засоби. Практичне втілення наукових здобутків українських вчених надає змогу ефективніше розв'язувати завдання управління щодо збереження, руху та експлуатації (використання) таких об'єктів.

Ефективне ведення бухгалтерського обліку основних засобів як складових необоротних активів підприємства, залежить від якісно розробленого понятійного (категоріального) апарату. Проте підходи до визначення змісту, суті даного поняття є різними як за тлумаченням так і за ступенем деталізації. Значимість основних засобів, які приймають активну участь у господарських бізнес-процесах при виготовленні продукції (виконанні робіт, наданні послуг), призвели до виникнення значної кількості різних гіпотез та концепцій щодо трактування їх сутності. Сучасні теоретики у своїх дослідженнях мають можливість опиратися на великий арсенал знань, накопичених у вітчизняній науці їхніми однодумцями, які займалися вивченням даного питання в минулі роки. Саме тому, категорія «основні засоби» буде розглянута через призму наукових досліджень.

Аналіз положень наукової новизни дисертацій показав, що дослідженню категоріального апарату в частині основних засобів та взаємопов'язаних з ними понять приділялась значна увага. Це пов'язано з тим, що від чіткого тлумачення їх сутності, розуміння економічної природи залежить ефективність побудови системи обліку, управління та внутрішнього контролю. Розглянемо найбільш цікаві, науково й практично обґрунтовані погляди вітчизняних науковців, які вивчали дану категорію.

З метою окреслення місця основних засобів в економічній системі підприємства Луценко О.А. розглядає їх як основу процесу відтворення та інноваційного розвитку суб'єкта господарювання. З позиції науковця, *основні засоби* – це «засоби праці, які неодноразово беруть участь у процесі відтворення інноваційного напрямку, сприяють одержанню доходу, не змінюють своєї натурально-речової форми, виконують однакову функцію протягом декількох виробничих циклів і поступово переносять свою вартість на вартість новоствореного продукту» [1]. Автор зазначає, що дане визначення є більш повним, оскільки в ньому основні засоби розглядаються як ресурси виробничого потенціалу, які пов'язані з відтворювальним процесом, поєднують інвестиційно-інноваційні складові для досягнення результативної діяльності підприємства. Підставою для такої інтерпретації були функціональне, економічне призначення об'єктів основних засобів та їх функції – виробнича, інноваційна, інвестиційна, ресурсна, відтворювальна.

В сфері бухгалтерського обліку основні засоби як наукова категорія є більш конкретизованою, має менше розбіжностей в з'ясуванні їх сутності. Якщо розглядати їх тлумачення з обліково-аналітичної сторони, то воно відрізняється від економічного (табл. 1).

Самбурська Н.І. розглядає сутність основних засобів як складових капіталу та зазначає, що *основні засоби* – це «абстракція натурально-речової форми засобів праці, виражена у грошовому вимірнику» [5]. Науковець зазначає, що оскільки засоби праці призначені забезпечувати виробничі, адміністративні й соціально-культурні аспекти господарської діяльності підприємства, то всі їх види необхідно визнавати об'єктами основних засобів і в бухгалтерському обліку, і у податкових розрахунках. Такий підхід дасть можливість забезпечити взаємозв'язок натурально-речового і вартісного аспектів обліку та оподаткування основних засобів у процесі створення, розподілу і перерозподілу вартості.

Гаврись М.О. досліджує економічний зміст основних засобів та дає їх термінологічне визначення. Автор пропонує під *основними засобами* розуміти «умовний вартісний вимір сукупності матеріальних активів, які використовуються у процесі виробництва продукту, виконання робіт з товароруху та надання послуг, що мають термін корисного використання більше одного операційного циклу і поступово переносять свою вартість на нову продукцію, товари, послуги у вигляді

**Трактування сутності поняття «основні засоби»
в сфері бухгалтерського обліку**

№ з/п	Автор, тема дисертації (рік захисту)	Інтерпретація терміну «основні засоби»
1	Мац Т.П. Облік і аудит основних засобів у сільськогосподарських підприємствах (2012)	<i>Основні засоби</i> – матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше як один рік (або операційний цикл, якщо він триває більше одного року), і вартість яких поступово переноситься на всі створені за їх участі нові вартості, які підприємство утримує та використовує у виробничій і невиробничій сферах, здає в оренду іншим особам і сприяють створенню і зростанню ресурсного потенціалу підприємства на інноваційній основі [2]
2	Пиріжок С.Є. Бухгалтерський контроль і внутрішній контроль операцій з експлуатації та вибуття основних засобів (2013)	<i>Основні засоби</i> – частину майна в матеріально-речовій формі, що належить підприємству на правах власності і використовуються в якості засобів праці протягом року, що перевищує один операційний цикл або один календарний рік [3]
3	Зінкевич О.В. Облік і аналіз основних засобів в управлінні реальними інвестиціями (2015)	<i>Основні засоби</i> – це матеріальні активи – об'єкти реального інвестування, які зазнають зносу і забезпечують задоволення інтересів власників, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [4]

Джерело: узагальнено за інформацією [2–4]

амортизаційних відрахувань» [6, с. 31–32]. На думку науковця, така інтерпретація сприяє обґрунтуванню та удосконаленню методичних підходів для забезпечення ефективної моделі стратегічного розвитку основних засобів на підприємстві в контексті обліково-аналітичного забезпечення.

Деякі науковці розглядають дану категорію через призму галузевого аспекту. Мустеца І.В. уточнює облікову сутність *основних засобів на підприємствах готельного господарства*, та зазначає, що під даним поняттям слід розуміти «матеріальні активи виробничого та невиробничого призначення, що відповідають встановленим методичним вимогам бухгалтерського обліку, зберігають матеріально-речову форму

протягом життєвого циклу та використовуються підприємством у господарській діяльності з метою експлуатації у процесі виробництва, надання послуг з розміщення, здачі в оренду чи в інших адміністративних та соціально-культурних цілях» [7]. Для підприємств аграрного сектору Матвійчук Л.О. уточнено поняття *«основні засоби аграрних підприємств»*, яке рекомендується розглядати як «матеріальні активи, що володіють тривалим строком корисного використання, переносять свою достовірно визначену вартість на вартість виготовленої аграрної продукції частинами у вигляді амортизаційних відрахувань (відповідними частками) та дозволяють отримати майбутні економічні вигоди» [8]. З позиції науковця, такий підхід до тлумачення даного поняття викликаний рядом особливостей сільськогосподарської діяльності, а також визначається як категорія з притаманними їй ознаками, функція і взаємозв'язками.

Поряд з категорією «основні засоби» українські науковці вивчають та досліджують взаємопов'язані терміни, які мають пряме чи опосередковане відношення до даного виду активів. Пиріжок С.Є. досліджує таке поняття як *«експлуатація основних засобів»*, яке рекомендує розглядати як «сукупність господарських операцій з бухгалтерського обліку основних засобів, що полягають в їх збереженні, використанні, технічному обслуговуванні, ремонті та поліпшенні для збереження та відновлення експлуатаційних можливостей використання об'єкта в діяльності суб'єкта господарювання» [3].

З огляду на специфіку діяльності будівельних підприємств, Матієшин М.М. уточнено поняття *«процес експлуатації основних засобів»*. Науковцем даний термін трактується як «корисне використання об'єктів основних засобів у господарській діяльності протягом певного періоду, яке приводить до трансформації вартісних та якісних характеристик основних засобів і як наслідок зумовлює необхідність проведення технічного огляду й обслуговування, ремонтів і поліпшення для досягнення статутних цілей підприємства» [9]. Як зазначає автор, уточнення наведеного поняття дає можливість розширити інформаційну базу обліку й аналізу процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств для прийняття виважених рішень.

Яцунська О.С. виділяє поняття *«життєвий цикл основних засобів»*, якому надає авторське визначення та пропонує розглядати як «період

часу, протягом якого реалізуються інвестиційна, експлуатаційна та ліквідаційна фази інвестиційного проекту» [10]. При цьому, інвестиційній фазі відповідає стадія надходження основних засобів, експлуатаційній – продуктивного використання та зберігання, відновлення та поліпшення якісних характеристик; ліквідаційній – вибуття.

Основні засоби як об'єкти необоротних активів мають вагомий вплив на фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання. Це проявляється через формування їх складу, амортизаційної політики, відтворювальних процесів. Через призму концепції стратегічного розвитку підприємства Гаврись М.О. досліджує поняття «*відтворення основних засобів*», яке трактує як «придбання за грошові кошти, обмін, виготовлення та отримання будь-яким іншим шляхом нових, або ж удосконалення та ремонт наявних основних засобів з метою підтримання на належному рівні або підвищення ефективності функціонування підприємства, результатом чого стане зниження собівартості продукції, накладних витрат, підвищення продуктивності обладнання, підвищення якості продукції, зниження навантаження на співробітників підприємства» [6, с. 33]. Як зазначає автор, процеси відтворення можуть бути здійснені як за рахунок власних коштів (прибутку, амортизаційного фонду) суб'єкта господарювання, та і за рахунок банківських кредитів, залучення венчурного капіталу, укладання лізингових контрактів.

Також Гаврись М.О. виділяє поняття «*модернізація основних засобів*», яке рекомендує розглядати як «комплексний процес їх удосконалення та доведення до сучасного техніко-економічного рівня шляхом внесення конструктивних змін, зміни та зміцнення вузлів і агрегатів, встановлення додаткових пристроїв, приладів, надбудов для оптимізації бізнес-процесів (продуктивність праці, ефективність, удосконалення технічних характеристик), а також створення, придбання або отримання іншим шляхом нових об'єктів основних засобів, чий технічний та технологічний рівень відповідає сучасним вимогам» [6, с. 38]. З позиції науковця, модернізація основних засобів повинна передбачати не тільки удосконалення наявних об'єктів, а й якісну зміну їх складу, придбання та створення нових, більш сучасних, продуктивних та ефективних видів.

Українські науковці зробили вагомий внесок в розвиток категоріального апарату в частині основних засобів підприємства, що

безумовно є позитивним доробком в сфері бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Як показують проведені дослідження, категорія «основні засоби» формувалась у процесі еволюції економічної думки. Її вивчення дало змогу виділити характерні риси основних засобів через використання в їх трактуванні специфічних ознак, що виділяють дані об'єкти із загальної маси активів підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Обліково-економічні ознаки об'єктів основних засобів в контексті сучасних наукових досліджень

Джерело: побудовано автором за результатами проведеного дослідження

Аналіз інтерпретації терміну «основні засоби» дає підстави стверджувати, що вчені, при розкритті сутності даного поняття акцентують увагу на основних критеріях визнання таких об'єктів, а саме: економічної вигоди, достовірності вартості, форми, призначення, терміну корисного використання. Але при цьому враховують вид та специфіку економічної діяльності підприємств, на матеріалах яких виконувались дисертаційні роботи. Хоча трактування основних засобів і здійснюється по різному, з часом наведені визначення доповнюються, узагальнюються, чи навпаки більш деталізуються. Такий підхід є науково обґрунтованим, оскільки розвиток суспільства, науково-технічного

прогресу не стоїть на місці. З кожним історичним етапом виникають нові події (фактори, грані), які більш детально окреслюють дану категорію, наповнюють сучасними ознаками, що відповідають реаліям економічного життя суб'єктів господарювання.

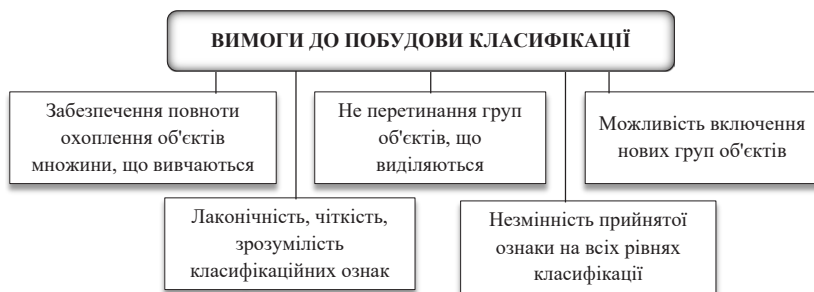
3. Класифікація основних засобів для потреб обліку

Класифікація виступає науковим методом дослідження природи об'єктів та явищ із використанням визначених правил щодо її систематизації. Вона допомагає виявити найбільш характерні ознаки об'єктів, які вивчаються, їх повторюваність, встановити певні закономірності та особливості і на цій основі обґрунтувати вибір цілей, методів обробки й аналізу. Класифікація як наука лежить в основі теорії бухгалтерського обліку та дає можливість виділити загальні підходи у вивченні облікових процесів. В господарській діяльності будь-якого підприємства існує велика кількість об'єктів обліку, які мають бути впорядковані за певними принципами. І це стає можливим за умови побудови логічних класифікаційних рядів. Класифікація є методом пізнання об'єкту, що вивчається: чим більше ознак класифікації, тим вища міра їх вивчення, і це сприяє підвищенню ефективності управління.

Основними завданнями класифікації є: 1) виробити загальні принципи поділу об'єктів на види (різновиди); 2) виявити їх специфічні ознаки як критерії спорідненості; 3) виходячи з виділених ознак, звести об'єкти в певні групи та забезпечити диференційований підхід до кожного з них. Виявлення найбільш характерних і повторюваних ознак дає можливість пізнати основні закономірності їх створення. Таким чином, можна виділити дві категорії ознак: 1) ознаки, за якими здійснюється поділ на групи; 2) ознаки, якими відрізняються виділені одиниці.

Кожна класифікаційна ознака має володіти специфічними рисами: *по-перше*, спеціально підібрана множина значень має забезпечувати поділ всієї сукупності досліджуваних об'єктів на відповідні складові (групи), елементи яких володіють приблизно однаковими властивостями; *по-друге*, основа класифікації має бути зручною у практичному застосуванні, тобто забезпечувати легкість ідентифікації об'єктів. Виходячи з цього, класифікація як метод групування об'єктів передбачає три етапи створення: 1) визначення ознаки за якою здійснюється поділ; 2) мета та порядок побудови класифікації; 3) адаптація – процедура її

практичного використання. На рис. 2 наведено загальні вимоги до побудови класифікації об'єктів в умовах сучасного інформаційного простору.

Рис. 2. Правила побудови класифікацій в інформаційному просторі

Джерело: побудовано автором

В сферах економіки, бухгалтерського обліку важливе місце відводиться створенню, удосконаленню класифікації основних засобів як складових необоротних активів підприємства. Із розвитком наукової думки класифікація основних засобів доповнюється, замість одних критеріїв виділяються інші, які є більш реалістичними. З суб'єктивної сторони можна зазначити, що кожна класифікація є приблизною, але з об'єктивного погляду – вона в своїй деталізації розкриває зв'язки між об'єктами, явищами, які групуються. В контексті сучасних наукових досліджень слід відзначити декілька підходи до виділення критеріїв класифікації основних засобів, які доповнивши один одного дадуть ефективну класифікаційну модель (табл. 2).

На думку Мац Т.П., запропоновані класифікаційні ознаки, які виділено через призму обліково-управлінського аспекту, нададуть можливість більш якісно відображати об'єкти основних засобів в системі бухгалтерського обліку підприємства. Як зазначає науковець, їх практичне використання забезпечить: 1) дотримання принципів обліку, виконання їх функцій, норм національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку; 2) альтернативні шляхи досягнення мети підприємства у відповідності з його стратегією, тактикою; 3) підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання з урахуванням ризи-

Наукові підходи до класифікації основних засобів

Автор, тема дисертації (рік захисту)	Класифікаційні ознаки (пропозиції науковця)	Напрямок класифікації / Мета класифікації
<p>Мац Т.П. [2] Облік і аудит основних засобів у сільськогосподарських підприємствах (2012)</p>	<p>за формою власності за натурально-речовим складом за характером (метою) використання за видом діяльності за функціональним призначенням та адресністю нарахування амортизації за можливістю отримання економічних вигід за вимогами бухгалтерського обліку та фінансової звітності залежно від ефективного управління відповідно до стратегії підприємства</p>	<p>Обліково-управлінський аспект / Мета: забезпечення підвищення аналітичності обліку основних засобів та обґрунтованості управлінських рішень</p>
<p>Зінкевич О.В. [4] Облік і аналіз основних засобів в управлінні реальними інвестиціями (2015)</p>	<p>за відношенням до виду діяльності з метою формування інтегрованої звітності за строками корисної експлуатації за джерелами фінансування за функціональним призначенням</p>	<p>Основні засоби як об'єкти реального інвестування / Мета: формування більш якісної інформації в підсистемах обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями</p>
<p>Яцунська О.С. [10] Організаційно-методичне забезпечення обліку основних засобів за стадіями життєвого циклу (2016)</p>	<p>за джерелами надходження за характером зберігання за причинами вибуття за моделлю обліку (обліковою політикою) щодо подальшої оцінки за напрямками отримання майбутніх економічних вигід від використання та рівнем агрегування об'єктів за необхідністю поліпшення якісних характеристик</p>	<p>За стадіями життєвого циклу / Мета: поглиблення системи аналітичного обліку основних засобів та сприяння суттєвому підвищенню рівня інформаційних потоків бухгалтерського обліку для цілей управління</p>

Джерело: узагальнено за інформацією [2; 4; 10]

ків управлінських (економічних) та ризиків в системі бухгалтерського обліку [2]. Такий підхід покращить інформативність на підприємстві шляхом деталізації аналітичних процедур та забезпечить обґрунтованість прийняття управлінських рішень за відповідними об'єктами основних засобів.

Зінкевич О.В. розроблено модель життєвого циклу інвестицій в основні засоби, яка включає три етапи: 1) планування інвестицій в основні засоби; 2) етап реалізації інвестицій в основні засоби; 3) завершення життєвого циклу інвестицій в основні засоби [4]. Дана модель покладена в основу виділення нових класифікаційних ознак та удосконалення існуючих. З позиції науковця, запропоновані доповнення до класифікаційного поділу основних засобів є необхідним інструментом удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління з позиції підвищення корисності інформації у частині її доречності, репрезентативності та системності для потреб власників (інвесторів) [4].

Як зазначає Яцунська О.С., узагальнену та поглиблену класифікаційну модель основних засобів розроблено в двох напрямках: у статичному стані (за видами основних засобів) та в динаміці – за стадіями життєвого циклу. Такий підхід дозволяє всебічно розглядати об'єкти основних засобів для створення відповідної системи управління [10].

Проводячи дослідження, деякі науковці розглядають класифікацію основних засобів з урахуванням галузевих особливостей. Групування об'єктів основних засобів підприємств водопостачання та водовідведення Самбурська Н.І. [5] здійснює через призму правового та технологічного аспектів. При цьому науковець виділяє найсуттєвіші класифікаційні ознаки відповідно до потреб управління: *за правом власності; за джерелами оновлення; за функціональним призначенням; за способом відображення в складі собівартості; за дільницями; за місцем розташування*. Метою такого поділу є ґрунтовне та системне накопичення облікової інформації про основні засоби, розширення можливостей використання даних синтетичного та аналітичного обліку. Самбурська Н.І. доводить, що лише систематизація найсуттєвіших ознак класифікації основних засобів відповідно до потреб управління сприятиме ефективній організації їх обліку і аналізу [5].

З метою ідентифікації основних засобів як об'єктів обліку на підприємствах готельного господарства Мустеца І.В. [7] пропонує гру-

пувати їх в розрізі рахунків бухгалтерського обліку але з урахуванням критеріїв якості номерного фонду. Для потреб обліку автор виділяє такі класифікаційні ознаки: *за групами, що формують критерії якості (функціональні, екологічні, естетичні) номерного фонду; за належністю до структури приміщення підприємства готельного господарства; за характером використання основних засобів номерного фонду готелю*. За твердженням науковця, такий підхід розширить можливості отримання об'єктами основних засобів більших економічних вигід.

З метою покращення діяльності аграрних підприємств Матвійчук Л.О. [8] запропоновано уточнену класифікацію основних засобів, в якій автор пропонує такі класифікаційні ознаки: *за формою придбання; за характером дії на предмет праці; за натурально-речовим складом; за характером відображення; за активністю у виробництві*. Метою запропонованого групування є ідентифікація основних засобів з позиції потреби нарахування амортизації, більш повного врахування особливостей кожної складової таких об'єктів та спрощення проведення внутрішнього аудиту. Матвійчук Л.О. зазначає, що практичне впровадження таких підходів до класифікації, дасть змогу формувати інформацію, необхідну для оптимізації структури основних засобів через використання інструментарію аналізу та аудиту. При цьому, пропозиції автора направлені не лише на ведення обліку за мінімальним складом їх об'єктів, а й на поліпшення інформаційного забезпечення управління ними шляхом отримання більш точних і порівняльних даних в системі обліку й аудиту (особливо внутрішнього).

Досліджуючи потреби управління процесом експлуатації основних засобів в якісній та своєчасній обліково-аналітичній інформації Матієшин М.М. [9] розширено їх класифікацію та виділено нові ознаки для групування таких об'єктів, а саме: *для цілей нарахування амортизації (у частині об'єктів на які амортизацію не нараховують); за формою використання у процесі експлуатації (активні і пасивні)*. Метою такого підходу в деталізації об'єктів є підвищення аналітичності інформації та створення передумов для задоволення потреб широкого кола користувачів.

З позиції інтересів управління та обліку Замлинський В.А. [11] пропонує шість рівнів класифікаційних ознак основних засобів в аграрному виробництві, а саме: *для цілей товарного ринку; відносно джерел надходження; відносно способів придбання; відносно впливу на навколишнє*

середовище; відносно центрів експлуатації; відносно центрів відповідальності. Метою класифікації є структуризація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку та інформаційного забезпечення управління процесом їх відтворення. Автор зазначає, що її практичне впровадження надасть змогу побудувати цілісну модель інформаційного забезпечення та обліку основних засобів, яка забезпечить вимоги всіх функцій управлінського циклу і дозволить здійснювати комплексне управління такими активами. Такий підхід до групування об'єктів основних засобів посилить аналітичність бухгалтерського обліку, виокремить галузеві активи у звітності та сприятиме розвитку аграрного сегменту.

В умовах сьогодення ефективне виконання інформаційної та контрольної функцій бухгалтерського обліку з метою задоволення управлінських потреб вимагає більш розширеної класифікації даного виду активів. Вітчизняними науковцями були здійснені спроби удосконалити існуючі класифікаційні ознаки. Використання запропонованих підходів до групування об'єктів основних засобів в практичній діяльності господарюючих суб'єктів дасть можливість розширити аналітичність облікової інформації. І як показують результати проведених досліджень вищезазначених науковців, підходити до побудови класифікації основних засобів слід в індивідуальному порядку, з урахуванням галузі та сфери діяльності в якій працює підприємство, його організаційної структури. Виділені класифікації дають можливість проводити аналітичні дослідження не тільки структури наявних основних засобів а й тенденцій їх розвитку.

Практичне використання виділених класифікацій основних засобів забезпечить виконання завдань їх обліку, а саме: своєчасність документування операцій з надходження, наявності, експлуатації (використання) та вибуття; достовірність формування первісної вартості в процесі їх придбання (отримання, створення) та витрат, пов'язаних з підтриманням об'єктів в робочому стані та поліпшенням; повноту відображення операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку. Для потреб економічного аналізу такий підхід надасть можливість: вивчити склад, структуру, динаміку основних засобів на етапах отримання та вибуття, оцінити їх рух та технічний стан, дослідити ефективність використання в бізнес-процесах підприємства, проаналізувати виробничі потужності. При цьому перелік класифікаційних ознак

може бути доповненим в залежності від специфіки діяльності суб'єктів господарювання та потреб користувачів інформації.

4. Основні засоби в амортизаційній політиці підприємства

Управління будь-яким процесом на підприємстві пов'язане з поняттям «ефективність», адже досягнення ефекту стає основним завданням управлінського персоналу. Його вирішення надасть можливість підвищити та забезпечити стабільність отримання позитивних фінансових результатів господарюючого суб'єкта. Для прийняття стратегічних рішень і практичної реалізації концепції організаційно-економічного механізму управління основними засобами на підприємстві має бути побудована виважена амортизаційна політика, яка б поєднувала в собі інформаційні можливості фінансового обліку та норм податкового законодавства. Амортизаційна політика повинна формуватися і застосовуватись таким чином, щоб на основі побудованої методики збору й обробки облікових даних забезпечити потреби менеджменту в достовірній, оперативній інформації про наявні об'єкти основних засобів, та надати можливість обрати раціональну стратегію їх оновлення.

Важливою складовою будь-якої діяльності підприємств усіх форм власності є основні засоби. Їх характерна особливість – вони беруть участь у процесі господарської діяльності тривалий час, багаторазово, зберігаючи при цьому натуральну форму, причому свою втрачають поступово, мірою фізичного та морального спрацювання. Основні засоби мають дві особливості: часовий чинник і величину вартості облікової інвентарної одиниці активу. На сучасному етапі розвитку економіки підвищується значення амортизації в процесі оновлення основних засобів. Найважливішими причинами цього є вплив науково-технічного прогресу та їх моральний знос. Саме високі темпи технічного прогресу призводять до більш інтенсивного використання діючих об'єктів, а їх амортизація зумовлена необхідністю збереження їхньої авансованої вартості. Амортизація основних засобів є складною багатогранною категорією, яка включає економічний, фінансовий та обліковий аспекти, що визначають різні підходи до її розуміння. В табл. 3 наведено трактування сутності категорії «амортизація» науковцями, дисертації яких захищено за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

**Категорія «амортизація»
в сфері економіки та управління підприємством**

№ з/п	Автор, тема дисертації (рік захисту)	Інтерпретація терміну «амортизація»
1	Приймак Н.С. Формування амортизаційної політики капіталомістких підприємств (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів Криворізького басейну) (2011)	<i>Амортизація</i> – комплексна економічна категорія, яка характеризує процес систематичного, поступового перенесення вартості засобів праці на вартість продукції підприємства, виготовленої з її використанням, з метою забезпечення планомірного відновлення основних засобів внаслідок їх морального і фізичного зносу [12]
2	Овод Л.В. Організаційно-економічний механізм управління амортизаційною політикою промислових підприємств (2014)	<i>Амортизація</i> – складна економічна категорія, що відображає сукупність способів систематичного розподілу вартості основних засобів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) та перенесення вартості зношуваних об'єктів на витрати, цільового використання амортизаційного капіталу, оптимізації податкового потенціалу підприємства і яка є інтерактивним інструментом стратегічного управління [13]
3	Радєва О.Г. Амортизаційна політика як важіль оновлення основних засобів підприємств машинобудування (2017)	<i>Амортизація</i> – економічний інструмент відшкодування зносу основних засобів в результаті перенесення їх вартості на витрати, з метою накопичення за встановлений період часу достатніх фінансових ресурсів для реалізації процесів оновлення основних засобів [14]

Джерело: згруповано за інформацією [12–14]

В сфері бухгалтерського обліку амортизація як наукова категорія розглядається з максимальним дотриманням норм діючого законодавства та в поєднанні з термінами «знос», «зношення». Так, Хома С.В. виділяє поняття «*економічна амортизація*», під яким слід розуміти «процес перенесення вартості необоротних активів на вартість створеного продукту (витрати звітного періоду) з метою компенсації витрат на їхнє придбання» [15]. Автор обґрунтовує взаємозв'язок між категоріями «амортизація», «знос», «зношення»: 1) у процесі використання та під впливом зовнішніх чинників основні засоби втрачають свою споживчу

вартість, що узагальнюється їхнім *зносом*; 2) втрата споживчої вартості зумовлює втрату вартості, що спричиняє їхнє *зношування*; 3) втрата вартості засобів праці відбувається через перенесення її на готовий продукт (витрати періоду), тобто через *амортизацію*. Також Хома С.В. пропонує поділяти облікову амортизацію залежно від суті процесу перенесення вартості активів на: виснаження природних запасів, амортизацію нематеріальних активів та зношування основних засобів. Такий підхід, на думку науковця, наблизить термінологію чинних стандартів бухгалтерського обліку до міжнародної практики.

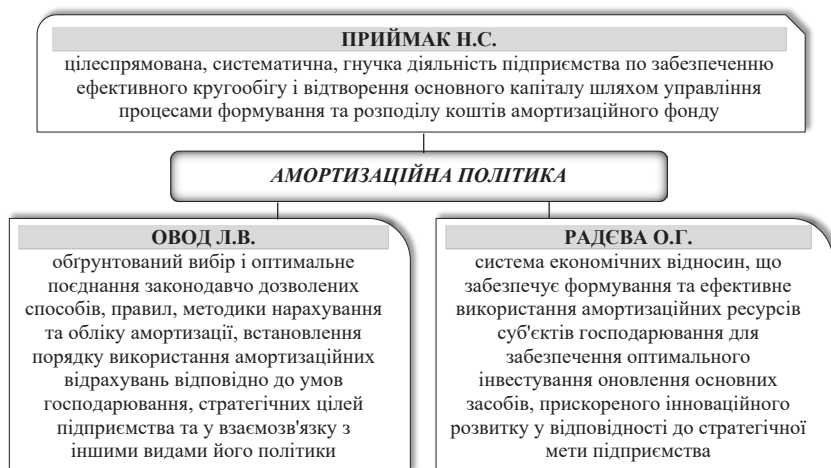
Під терміном «амортизація» Щирська О.В. пропонує розуміти «процес нарахування зносу, тобто поступове перенесення вартості майна на створення нового продукту»; «зношення» визначається як «об'єктивний процес зменшення корисності об'єкта (його фізичне та моральне старіння), що в подальшому унеможливує його використання за призначенням»; «знос» – це «частина вартості майна, яка відображає ступінь втрати ним вартості» [16]. І як зазначає науковець, амортизація, як інструмент бухгалтерського обліку, є суб'єктивним явищем, оскільки підприємство саме вирішує, яким чином буде здійснюватися даний процес, які методи використовувати, як формувати амортизаційний фонд.

З метою удосконалення методичного забезпечення обліково-аналітичної діяльності підприємства, Самбурська Н.І. також уточнює економічну сутність понять «знос», «зношення» та «амортизація». На думку автора, знос – це «втрата основними засобами свої первісних фізичних, хімічних, соціальних властивостей та якостей під впливом конкретних причин (пошкодження, деформація, руйнування, підвищення екологічних і соціальних вимог та науково-технічного прогресу)» [5]. Даний термін доцільно використовувати при характеристиці натуральних показників. А для вартісної оцінки зносу автор пропонує використовувати поняття «зношення».

Основні засоби забезпечують підприємству економічні вигоди впродовж багатьох років. Вартість цих активів необхідно розподіляти між звітними періодами їхньої корисної експлуатації. При цьому, одна частина вартості, яка припадає на звітний період, включається до собівартості готової продукції (виконаних робіт, наданих послуг), а інша частина визнається витратами діяльності та має безпосередній

вплив на зменшення бази оподаткування податком на прибуток. Отже, вартість основних засобів не зникає безслідно, вона переноситься у вигляді відрахувань на вироблений продукт та стає частиною його вартості. Механізмом, що забезпечує збереження авансованого капіталу в основні засоби, і є амортизація. При цьому, важливим фактором активізації відновлювальної діяльності підприємств є лібералізація амортизаційної політики, метою якої має стати зацікавленість суб'єктів господарювання у вкладенні інвестицій в оновлення основних засобів. Від уміло побудованої амортизаційної політики залежить не тільки ефективність управління системою обліку, а й фінансово-господарською діяльністю підприємства та стратегією його розвитку на тривалу перспективу. На рис. 3 наведено трактування категорії «амортизаційна політика» українськими науковцями.

Аналіз наукових досліджень показує, що механізм амортизації та амортизаційної політики включає: 1) процес поступового перенесення вартості основних засобів на продукт, що виробляється; 2) грошове відшкодування вартості основних засобів у складі доходів від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг); 3) накопичення амортизаційного фонду

Рис. 3. Наукова інтерпретація категорії «амортизаційна політика»

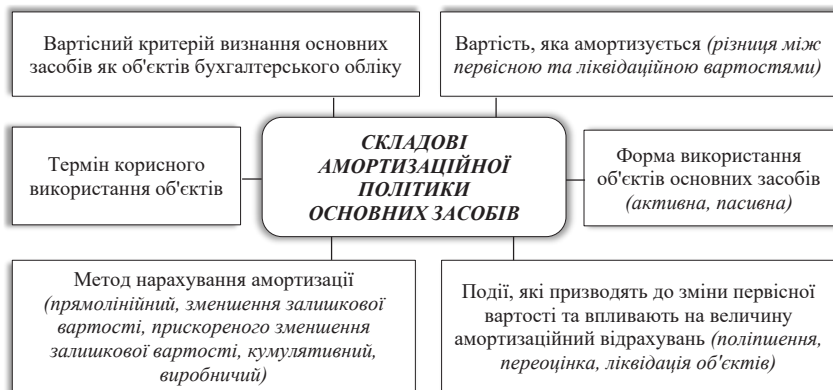
Джерело: згруповано за інформацією [12–14]

тизаційних ресурсів та їх подальше цільове використання. Ефективна амортизаційна політика дає можливість підприємству стимулювати інвестиційні процеси, розвивати інноваційні технології та підвищувати свою конкурентоспроможність.

Побудова амортизаційної політики основних засобів є важливим етапом, оскільки дані об'єкти обслуговують виробничу, господарську діяльність підприємства протягом тривалого періоду часу, можуть брати участь у декількох виробничих циклах одночасно, зберігають натуральну форму, переносять свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі свого зносу через амортизацію. Але, на жаль, існуюча на даний час амортизаційна політика не забезпечує навіть простого відтворення основних засобів, не говорячи про їх модернізацію чи інноваційні перетворення процесу виробництва. Як показує практичний досвід, велика кількість підприємств формують її формально, при цьому елементи наказу не обґрунтовуються, а лише дублюють окремі положення нормативно-правових документів.

Амортизаційна політика є невід'ємною складовою облікової політики і містить сукупність способів управління, порядок нарахування, відображення в обліку й використання амортизаційних відрахувань. Під час створення концепції амортизаційної політики основних засобів підприємству доцільно виділяти такі елементи, які дадуть змогу впорядкувати обліковий процес та надати бухгалтерському обліку планованості, цілеспрямованості та забезпечити його ефективність. Особливості організації та методичні засади формування інформації про елементи амортизаційної політики (в частині облікового аспекту) регламентуються НП(С)БО 7 «Основні засоби» [17]. Виходячи із норм зазначеного стандарту виділимо основні складові амортизаційної політики основних засобів за видами облікових процедур (рис. 4).

Основні засоби амортизуються фактично до досягнення ними ліквідаційної вартості, яка визначається на момент введення об'єктів в експлуатацію і являє собою суму коштів, яку підприємство очікує отримати від реалізації або ліквідації активів по завершенні терміну корисного використання за вирахуванням витрат, пов'язаних з їх реалізацією (ліквідацією). Зазирнути в майбутнє на багато років, а іноді й кілька десятків років, непросто. Тому, якщо підприємство не може визначити ліквідаційну вартість на момент введення об'єкта в експлу-

Рис. 4. Складові та елементи амортизаційної політики основних засобів в системі бухгалтерського обліку

Джерело: згруповано за інформацією [17] з авторським доповненням

атацію, її порівнюють до нуля. Такий підхід означає, що вартість, яка амортизується, за кожним об'єктом основних засобів може бути меншою або дорівнювати його первісній вартості.

Процес експлуатації основних засобів доцільно розглядати як сукупність організаційних дій щодо ступеня використання об'єктів в господарській діяльності підприємства, які можна згрупувати в активну та пасивну форму. *Активна форма експлуатації* – це операції, які передбачають безпосереднє використання основних засобів (амортизація, переоцінка, зменшення корисності), а також заходи щодо їх підтримання в робочому стані у вигляді поточних ремонтів та технічного обслуговування. При *пасивній формі* об'єкти тимчасово виводяться з експлуатації в зв'язку з проведенням робіт по їх поліпшенню та припиняється нарахування амортизації. Тому, амортизаційна політика охоплює всі ділянки обліку основних засобів не дивлячись на форму їх експлуатації.

Теоретичні та практичні підходи до побудови амортизаційної політики більш детально розкрито автором в статті «Необоротні матеріальні активи в амортизаційній політиці підприємства» [18]. В публікації розкрито роль, місце і значення амортизаційної політики в обліковій

політиці підприємства; проаналізовано її елементи та варіанти вибору; розглянуто альтернативний підхід до класифікації необоротних матеріальних активів в основу якого покладено цільове (функціональне) використання об'єктів в господарській діяльності підприємства.

Ефективність управління підприємством, стратегія його розвитку в перспективі залежить від розробки виваженої амортизаційної політики, яка має визначати ідеологію економіки господарюючого суб'єкта, сприяти підсиленню обліково-аналітичних функцій обліку. Формування амортизаційної політики в частині основних засобів має важливе значення в організації ефективної системи управління підприємством, а тому її елементи повинні обиратись чітко, якісно й обдумано. Вдалиий та обґрунтований вибір складових амортизаційної політики підвищить рівень достовірності та корисності обліково-економічної інформації, надасть можливість більш ефективно здійснювати підприємству його фінансово-господарську діяльність.

5. Документування основних засобів: альтернативний підхід

Для цілей даного дослідження поняття «наука» слід трактувати, як найменування організованої сфери професійної діяльності, метою та результатом якої є система знань про закони об'єктивного світу, методах його пізнання й засобах перетворення. Вся облікова наука може бути представлена як інтерпретація тих чи інших аспектів документування господарських операцій. Облікові документи є тими найменшими неподільними сукупностями, що виконують у рамках бухгалтерської теорії та практики функції пізнання, опису, фіксування окремих фактів діяльності суб'єкта господарювання. З позиції обліку як науки таке пізнання виходить від глибинних абстракцій та деталізується в простіші практичні узагальнення. Саме тому документування в системі бухгалтерського обліку є особливою галуззю наукового пізнання, оскільки виступає, з одного боку, об'єктом управління, потребуючи управлінського впливу на методику та організацію процесів збирання, реєстрації, зберігання та передавання інформаційних ресурсів, а з іншого, передумовою будь-яких управлінських рішень, забезпечуючи їх інформаційну підтримку.

Розвиток секторів бізнесу в промисловості за нестабільних політичних та економічних умов сьогодення вимагає більш детального підходу

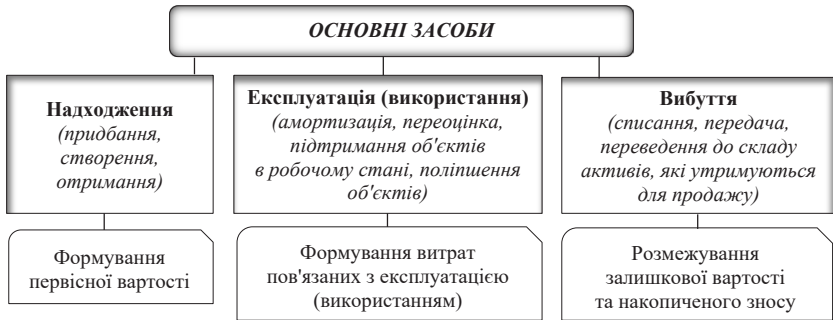
до інформаційного забезпечення суб'єктів підприємництва щодо обліку основних засобів. Дуже часто керівники невеликих підприємств підходять легковажно або нехтують питаннями вибору тих чи інших варіантів форм та методів фіксування облікових даних. Ефективне використання основних засобів зумовлює необхідність впровадження на підприємствах України науково обгрунтованої системи обліку таких об'єктів, яка б відповідала вимогам управління. Система бухгалтерського обліку, особливо в частині документування фактів господарського життя підприємства, виступає джерелом економічної інформації, яка необхідна керівній ланці для своєчасного реагування на вплив зовнішнього середовища. Зважаючи на безперерйність плину процесу виробництва й безпосередню участь у цьому процесі об'єктів основних засобів – виникає необхідність їх своєчасного документування, точного відображення операцій в системі рахунків обліку, з метою ефективного використання та контролю за процесом їх руху на підприємстві.

Відображення фактів господарського життя пов'язаних з експлуатацією та рухом основних засобів забезпечується за допомогою ряду послідовних операцій із застосуванням відповідної методики ведення бухгалтерського обліку. Вказаним операціям передують організація як об'єктивна необхідність функціонування будь-якого процесу, тобто його упорядкування в часі і просторі. Облік основних засобів як складова процесу бухгалтерського обліку, є логічною послідовністю стадій, які відбуваються у чітко визначеному порядку та не можуть відокремлюватися одна від одної. При цьому відбувається обробка отриманих інформаційних даних та їх узагальнення.

Облікова інформація про основні засоби, яка підлягає документуванню, формується на трьох взаємопов'язаних етапах життєвого циклу об'єктів: надходження, експлуатації (використання), вибуття (рис. 5).

Кожен етап життєвого циклу об'єктів відображає комплекс заходів, пов'язаних з технічним забезпеченням ведення обліку основних засобів, а саме: фіксування господарських операцій в первинних документах з наступним їх узагальненням в облікових регістрах. При цьому застосовуються окремі елементи методу бухгалтерського обліку: *документування* та *інвентаризація*, які забезпечують взаємопов'язані між собою дії – спостереження, контроль, вартісне вимірювання та рестрацію фактів господарського життя. Вартісне відображення госпо-

Рис. 5. Модель інформаційних потоків в системі обліку та документування основних засобів

Джерело: авторська розробка

дарських операцій здійснюється за допомогою оцінки. Отже, результатом фіксації інформації є первинна бухгалтерська документація.

Рух облікової інформації про об'єкти основних засобів дає підстави стверджувати, що тільки чітко продумана та раціонально організована система інформаційного забезпечення дає можливість користувачам отримувати якісні, своєчасні та повні дані. Саме документування є початковим етапом в системі облікового перетворення інформації, а бухгалтерський документ її носієм. Не можна не дооцінювати роль документів, адже вони є дозволом, підставою для фіксування фактів господарського життя в діяльності підприємства, а також юридичним доказом їх здійснення. Виходячи із структури інформаційних потоків, які формуються на стадіях життєвого циклу основних засобів, головними завданнями їх обліку (в частині документування операцій) є:

1) вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка повинна знайти своє відображення в бухгалтерських документах, при цьому мають бути здійснені розробка, практичне обґрунтування та впровадження нових форм носіїв облікових даних, найбільш адаптованих до змісту та характеру інформації, яка буде в них покладена;

2) побудова раціональної схеми електронного документообігу, яка дозволить з найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів реєструвати, накопичувати, узагальнювати й зберігати облікову інформацію.

Дефіцит облікових даних в діючих первинних документах, з одного боку, та їх перевантаження (зайвість інформації), з іншого – свідчать про необхідність розробки нових форм, більш уніфікованих, які забезпечать повноцінну реєстрацію господарських операцій пов'язаних з наявністю та рухом основних засобів. Виходячи з побудованої моделі інформаційних потоків процес документування основних засобів слід розглядати через призму нових форм первинних документів, які ілюструють оптимальні облікові дані та дають можливість отримувати більш об'єктивну інформацію. В табл. 4 наведено альтернативні підходи до документування операцій, пов'язаних з рухом основних засобів.

Таблиця 4

Процес документування облікової інформації про наявність та рух об'єктів основних засобів (альтернативний підхід)

№ з/п	Назва документу	Призначення документу	Засвідчення (підтвердження) факту, події
1	<i>Акт введення в експлуатацію об'єктів основних засобів</i>	Документальне оформлення основних засобів, які надходять з різних джерел (придбані за грошові кошти у постачальників чи через підзвітних осіб; отримані безкоштовно, або як внесок до статутного капіталу, отримані в обмін на подібні (неподібні) активи, виготовлені власними силами) та облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» (в розрізі відповідних субрахунків)	Введення об'єкта в експлуатацію
2	<i>Аналітична картка розрахунку амортизації об'єкта основних засобів</i>	Здійснення попереднього розрахунку амортизації об'єкта основних засобів на період його експлуатації, що дасть можливість контролювати місячні суми амортизаційних відрахувань протягом всього терміну корисного використання	Достовірність нарахування амортизації
3	<i>Акт переоцінки об'єкта основних засобів</i>	Документування процесу переоцінки основних засобів, її результатів та їх відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку	Процедуру переоцінки об'єкту

(Закінчення таблиці 4)

№ з/п	Назва документа	Призначення документа	Засвідчення (підтвердження) факту, події
4	<i>Картку аналітичного обліку витрат на підтримання об'єкта основних засобів у робочому стані</i>	Документальне оформлення факту проведення комплексу робіт (поточних ремонтів, технічного огляду, обслуговування), які направлені на підтримку надійності й забезпечення ефективного використання основних засобів в діяльності підприємства	Витрати на поточні ремонти та технічні огляди об'єктів
5	<i>Акт виведення-введення в експлуатацію об'єктів основних засобів у зв'язку з модернізацією, реконструкцією, добудовою</i>	Документування моментів переведення об'єкту основних засобів у пасивну форму експлуатації, припинення нарахування амортизації на час його модернізації, реконструкції, добудови, дообладнання та введення в активну експлуатацію, зміну первісної вартості, відновлення нарахування амортизації після виконання робіт по його поліпшенню. Документ складається з двох частин: «Виведення об'єкта з експлуатації»; «Введення об'єкта в експлуатацію»	Виведення з експлуатації, припинення нарахування амортизації // Введення в експлуатацію, відновлення процесу амортизації
6	<i>Інвентарна картка обліку основних засобів</i>	Накопичує всю інформацію, яка стосується руху об'єкта основних засобів, відображає облікові дані про його надходження, експлуатацію (використання), вибуття, а також дані про переоцінку та поліпшення, внаслідок реконструкції, модернізації чи добудови	Наявність об'єкта в системі обліку та всі операції, які з ним відбулися
7	<i>Акт виведення з експлуатації об'єкта основних засобів</i>	Документальне відображення процесу вибуття об'єктів основних засобів з підприємства різними шляхами (переведення до складу необоротних активів, що утримуються для продажу, безоплатна передача, списання (ліквідація), внесок до статутного капіталу іншого підприємства, обмін на подібні (неподібні) активи), облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» (в розрізі відповідних субрахунків)	Виведення з експлуатації

Окреслені підходи до формування інформації в бухгалтерських документах з обліку основних засобів дадуть змогу ефективніше задовольняти існуючі інформаційні потреби користувачів, що позитивно позначиться на якості та раціональності прийняття управлінських рішень. Оптимальна облікова інформація, яка має бути закладена в наведених документах, ілюстрація їх форм, умови практичної адаптації в умовах електронного документообігу розкрито в публікаціях автора: «Теоретично-практичні підходи до процесу документування облікової інформації про основні засоби підприємства: сучасність та перспективи розвитку» [19]; «Альтернативні підходи в документуванні облікової інформації про об'єкти основних засобів підприємства» [20]; «Проблеми обліку та документування операцій з реалізації необоротних активів, шляхи їх вирішення» [21]; «Документування операцій у процесі експлуатації основних засобів підприємства» [22].

При розробці нових форм бухгалтерських документів з обліку основних засобів було використано основні правила які визначають зміст, організаційні форми та методи документування у відповідності до загальних цілей і закономірностей інформаційних потреб користувачів:

1) *доцільність* – в документи закладено оптимальну облікову інформацію, яка об'єктивно характеризує об'єкт основних засобів, операції, які з ним відбуваються для задоволення інформаційних потреб в управлінні та відсіювання надлишкової інформації;

2) *достовірність* – документи правдиво відображають факти господарського життя, які пов'язані з об'єктами основних засобів, тобто дотримується правило відповідності: інформації, яка зафіксована в документі відповідає реальній події (без помилок і перекручень);

3) *повнота* – облікова інформація документів є максимально достатньою та здатна задовільнити інформаційні потреби керівництва в прийнятті виважених управлінських рішень;

4) *оперативність* – створення електронного документообігу забезпечить швидку та чітку роботу з документами за умови використання сучасних інформаційних технологій;

5) *своєчасність* – практичне використання запропонованого процесу документування забезпечить своєчасну передачу інформації, яка необхідна для формування показників фінансової звітності; прийняття рішень та розробки конкретних заходів щодо ефективності

експлуатації (використання) основних засобів в господарській діяльності підприємства.

Створення нового процесу документування основних засобів здійснювалось у відповідності до вимог, яким повинен відповідати обліковий документ: 1) повнота змісту – оптимальна облікова інформація; 2) точність і правдивість облікових даних; 3) якість документу; 4) своєчасність обробки інформації та складання документу. Зазначені правила документування та виділені вимоги щодо облікової інформації дозволили відокремити явище (інформаційний аспект) від факту (економічного аспекту) і зосередити увагу саме на явищі. З цього випливає, що входом і виходом бухгалтерської системи є не облікові координати (Дебет, Кредит), а облікова процедура. Вхід – первинні документи (вхідна інформація), вихід – звітність (результативна інформація). При цьому, під результативною інформацією слід розуміти не стільки традиційну звітність, скільки модель, яка дозволяє приймати багатоваріативні управлінські рішення. Тобто, облікова інформація сама по собі є значною цінністю, незалежно від фактів, які вона фіксує.

Відповідно до вищезазначених пропозицій щодо первинної реєстрації облікової інформації про об'єкти основних засобів, організація їх документообігу набуває іншого вигляду (рис. 6).

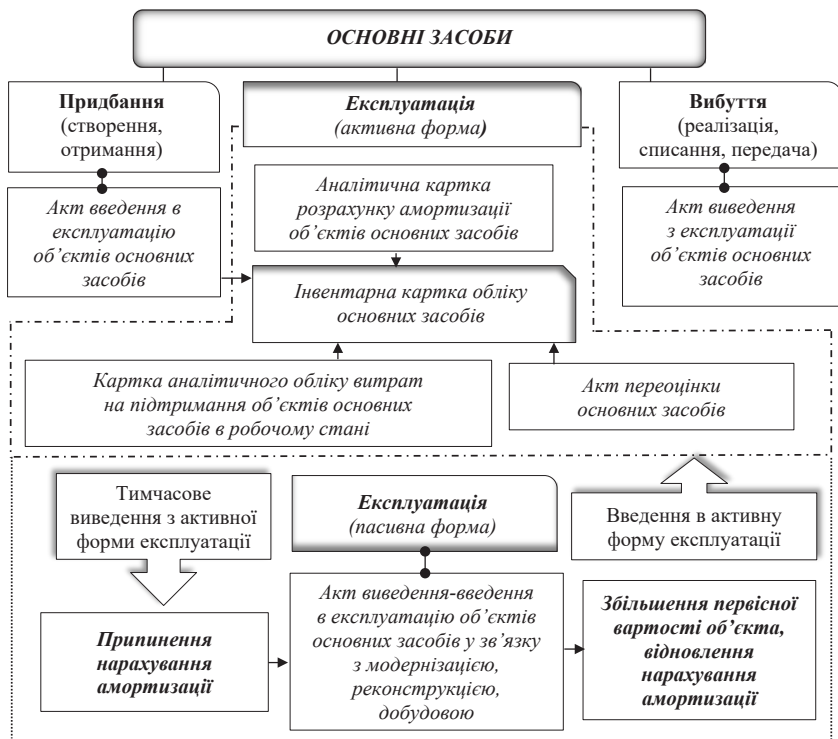
Практичне впровадження запропонованого альтернативного підходу до організації ефективного документообігу в частині обліку основних засобів, повинне ґрунтуватися на таких принципах:

1) *системність* – необхідно враховувати встановлені, існуючі взаємовідносини між бухгалтерською службою та структурними підрозділами підприємства, за якими закріплено конкретні об'єкти основних засобів;

2) *відкритість* – врахування можливостей оновлення форм документів без порушення їх функціонального призначення;

3) *ефективність* – забезпечення раціонального співвідношення між затратами часу на створення документу, його доповненням, зберіганням, передачею в архів;

4) *цілісність* – процес документування повинен бути єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених показників, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

Рис. 6. Концептуальна модель процесу документування основних засобів та операцій з їх експлуатації (у відповідності до окреслених підходів)

Джерело: авторська розробка

Всі перераховані принципи успішно реалізує електронний документообіг, який забезпечує мінімальний розрив в часі між здійсненням (проведенням) господарської операції та отриманням якісної звітної інформації. Система бухгалтерського обліку характеризується спрощенням облікового процесу, тобто зведенням його до формування інформаційного забезпечення на стадії документування та подальшої обробки облікових даних в умовах використання інформаційних технологій. Виходячи із цього, систему первинного обліку основних

засобів доцільно розглядати через призму таких підсистем: документування господарських операцій та первинна обробка облікової інформації. При цьому, документ і процес документування будуть складати єдине ціле як елемент формування системи первинного обліку основних засобів.

6. Висновки

В економічному середовищі бізнесу відбуваються зміни щодо здійснення фінансово-господарської діяльності. Вони висувають нові вимоги до системи управління підприємством з метою оперативного реагування на виклики сьогодення. Зростає роль систем оцінювання та обліково-інформаційного забезпечення підприємницької діяльності, які у режимі реального часу дають змогу вирішувати існуючі проблеми розвитку. Стратегічний бізнес-менеджмент висуває підвищені вимоги до облікової інформації. Кожна подія, яка виникає в житті підприємства, несе в собі інформаційне навантаження, а облікові дані є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Вивчаючи основні засоби як обліково-економічну категорію, було встановлено, що українські теоретики в своїх дослідженнях використовували знання, накопичені їхніми однодумцями, які розглядали дане питання в минулому столітті. Підходи до визначення сутності основних засобів є різними як за інтерпретацією так і за деталізацією. Безумовно це позитивний факт, оскільки розвиток науково-технічного прогресу не стоїть на місці, на кожному його етапі з'являються нові події, які по іншому описують дане поняття у відповідності до реалій сучасного економічного життя. Поряд із категорією «основні засоби» значна увага приділялась вивченню пов'язаних з нею понять, а саме: «процес експлуатації основних засобів», «життєвий цикл основних засобів», «відтворення основних засобів», «модернізація основних засобів». Результати проведеного дослідження показують, що українські науковці зробили значний вклад в розвиток категоріального апарату, що є вагомим доробком в сфері бухгалтерського обліку та управління. Оскільки категорія «основні засоби» розвивалась та формувалась в процесі еволюції наукової думки, її вивчення дало змогу виділити обліково-економічні ознаки даних об'єктів: 1) стала матеріальна форма; 2) термін корисного використання; 3) авансування капі-

талу; 4) перенесення вартості на готовий продукт (через амортизацію); 5) активна участь у виробничих бізнес-процесах; 6) притаманний фізичний та моральний знос.

Науковим методом дослідження природи об'єктів, явищ є класифікація, яка дає можливість виділяти їх характерні ознаки, встановлювати закономірності та особливості. Етапами побудови класифікації є: 1) виділення ознаки, за якою буде здійснюватися деталізація (поділ); 2) мета класифікації, порядок її створення; 3) процедура практичного використання. З позиції суб'єктивізму класифікація є приблизною, але з об'єктивного погляду – шляхом деталізації об'єктів, вона виділяє їх зв'язки. Вивчення наукових підходів до побудови класифікації основних засобів дають підстави стверджувати, що українськими науковцями представлено обґрунтовані підходи до групування об'єктів, виділення класифікаційних ознак та доведено доцільність їх використання в обліковій практиці підприємств. Слід відмітити три наукові напрямки класифікації основних засобів: 1) групування основних засобів в обліково-управлінському аспекті – для підвищення аналітичності обліку та обґрунтування управлінських рішень [2]; 2) групування основних засобів як об'єктів реального інвестування – для формування якісної інформації в підсистемах обліку і аналізу в управлінні реальними інвестиціями [4]; 3) групування основних засобів за стадіями життєвого циклу – для поглиблення системи аналітичного обліку, сприяння підвищенню рівня інформаційних потоків для цілей управління [10]. Виділені підходи до класифікації основних засобів, доповнивши один одного, створюють ефективну класифікаційну модель, яка буде корисною як для потреб бухгалтерського обліку так і менеджменту.

Оновлення виробничих бізнес-процесів можливе за умови впровадження в господарську діяльність досягнень науково-технічного прогресу. Що є можливим при ефективному інвестуванні. Інструментом активізації інвестиційної діяльності виступає амортизаційна політика, вона дає змогу стимулювати зростання інвестицій, запроваджувати інноваційні технології. Інноваційна модель управління має бути розроблена з врахуванням об'єктивних економічних законів, стану зовнішнього й внутрішнього середовищ. При цьому амортизаційна політика має бути побудована на цілях, принципах, функціях, методах, елементах, які закладено в облікову політику суб'єкта господарю-

вання. Деталізований аналіз методів нарахування амортизації дає можливість альтернативно підходити до визначення розмірів відрахувань, здійснювати управління витратами та фінансовими результатами, а в перспективі ефективно керувати процесами відтворенням основних засобів. В процесі проведеного дослідження розглянуто економічну та облікову сутність категорій «амортизація», «амортизаційна політика». Аналіз наукових досліджень показав, що механізм амортизації та амортизаційної політики має включати: 1) процес поступового перенесення вартості основних засобів на продукт, що виробляється; 2) грошове відшкодування вартості основних засобів у складі доходів від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг); 3) накопичення амортизаційних відрахувань з їх подальшим цільовим використанням.

Дослідження концепцій процесу документування операцій з надходження, експлуатації, вибуття основних засобів дає підстави стверджувати, що інформаційні потоки облікових даних циркулюють за визначеними об'єктивними законами. При цьому виділені інформаційні потоки слід розглядати як єдину й повторювану в часі організаційну систему процесу створення первинних документів, яка дає змогу приймати управлінські рішення щодо ефективності використання таких об'єктів у виробничій та господарській діяльності. Основними шляхами удосконалення організаційних аспектів обліку основних засобів, в першу чергу є уніфікація форм документів як носіїв інформації. Процес документування повинен бути цілісною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених показників, які охоплюють комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації. Практична адаптація альтернативних підходів в документуванні інформації про основні засоби підприємства надасть можливість зменшити кількість документів, прискорити рух облікових даних, посилити контрольні процедури за зберіганням, використанням, експлуатацією об'єктів.

Список літератури:

1. Луценко О.А. Формування та ефективне використання основних засобів у сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2010. 21 с.
2. Мац Т.П. Облік і аудит основних засобів у сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2012. 25 с.

3. Пиріжок С.Є. Бухгалтерський облік і внутрішній контроль операцій з експлуатації та вибуття основних засобів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2013. 23 с.

4. Зінкевич О.В. Облік і аналіз основних засобів в управлінні реальними інвестиціями : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Рівне, 2015. 23 с.

5. Самбурська Н.І. Облік і аналіз основних засобів на підприємствах водопостачання і водовідведення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Одеса, 2013. 22 с.

6. Гавриш М.О. Організація обліку та аналізу основних засобів на підприємствах України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Харків, 2021. 289 с.

7. Мустаца І.В. Облік і аналіз основних засобів підприємств готельного господарства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2013. 25 с.

8. Матвійчук Л.О. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Рівненської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Тернопіль, 2020. 23 с.

9. Матішин М.М. Обліково-аналітичне забезпечення процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2015. 22 с.

10. Яцунська О.С. Організаційно-методичне забезпечення обліку основних засобів за стадіями життєвого циклу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Одеса, 2016. 23 с.

11. Замлинський В.А. Облікове забезпечення використання основних засобів на сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2010. 24 с.

12. Приймак Н.С. Формування амортизаційної політики капіталомістких підприємств (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів Криворізького басейну) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2011. 20 с.

13. Овод Л.В. Організаційно-економічний механізм управління амортизаційною політикою промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Хмельницький, 2014. 22 с.

14. Радева О.Г. Амортизаційна політика як важіль оновлення основних засобів підприємств машинобудування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Запоріжжя, 2017. 24 с.

15. Хома С.В. Облік і аналіз амортизації основних засобів на підприємствах нафтогазовидобувного комплексу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Тернопіль, 2008. 22 с.

16. Щирська О.В. Облік і внутрішній контроль амортизації основних засобів: теорія і методологія : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2013. 23 с.

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000. № 92. Дата оновлення: 21.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 11.02.2023).

18. Степаненко О.І. Необоротні матеріальні активи в амортизаційній політиці підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління (правонаступ-*

ник наукового журналу «Вісник Академії митної служби України. Серія : Економіка»). Дніпро, 2020. № 1 (67). С. 186–192.

19. Степаненко О.І., Чернишенко Я.Г. Теоретично-практичні підходи до процесу документування облікової інформації про основні засоби підприємства: сучасність та перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. Херсон, 2015. Вип. 15. Ч. 3. С. 155–161.

20. Степаненко О.І., Чернишенко Я.Г. Альтернативні підходи в документуванні облікової інформації про об'єкти основних засобів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Ужгород, 2015. Вип. 5. С. 151–157.

21. Степаненко О.І., Чернишенко Я.Г. Проблеми обліку та документування операцій з реалізації необоротних активів, шляхи їх вирішення. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. Одеса, 2016. Т. 21. Вип. 6 (48). С. 189–195.

22. Степаненко О.І. Документування операцій у процесі експлуатації основних засобів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Ужгород, 2019. Вип. 24. Ч. 3. С. 86–94.

References:

1. Lutsenko O.A. (2010) *Formuvannia ta efektyvne vykorystannia osnovnykh zasobiv u silskohospodarskykh pidpriemstvakh* [Formation and effective use of fixed assets in agricultural enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04. Kharkiv. (in Ukrainian)
2. Mats T.P. (2012) *Oblik i audyt osnovnykh zasobiv u silskohospodarskykh pidpriemstvakh* [Accounting and auditing of fixed assets in agricultural enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kyiv. (in Ukrainian)
3. Pyrizhok S.Ie. (2013) *Bukhhalterskyi oblik i vnutrishnii kontrol operatsii z ekspluatatsii ta vybuttia osnovnykh zasobiv* [Accounting and internal control of operation and disposal of fixed assets]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Zhytomyr. (in Ukrainian)
4. Zinkevych O.V. (2015) *Oblik i analiz osnovnykh zasobiv v upravlinni realnymy investytsiiami* [Accounting and analysis of fixed assets in real investment management]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Rivne. (in Ukrainian)
5. Samburska N.I. (2013) *Oblik i analiz osnovnykh zasobiv na pidpriemstvakh vodopostachannia i vodovidvedennia* [Accounting and analysis of fixed assets at water supply and drainage enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Odesa. (in Ukrainian)
6. Havrys M.O. (2021) *Orhanizatsiia obliku ta analizu osnovnykh zasobiv na pidpriemstvakh Ukrainy* [Organization of accounting and analysis of fixed assets at enterprises of Ukraine]: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kharkiv. (in Ukrainian)

7. Mustetsa I.V. (2013) *Oblik i analiz osnovnykh zasobiv pidpriemstv hotel-noho gospodarstva* [Accounting and analysis of fixed assets of hotel enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kyiv. (in Ukrainian)

8. Matviichuk L.O. (2020) *Oblik i audyt osnovnykh zasobiv (na materialakh ahrarnykh pidpriemstv Rivnenskoï oblasti)* [Accounting and audit of fixed assets (based on the materials of agricultural enterprises of the Rivne region)]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Ternopil. (in Ukrainian)

9. Matiieshyn M.M. (2015) *Oblikovo-analitychne zabezpechennia protsesu ekspluatatsii osnovnykh zasobiv budivelnykh pidpriemstv* [Accounting and analytical support of the process of operation of fixed assets of construction enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kyiv. (in Ukrainian)

10. Yatsunsk O.S. (2016) *Orhanizatsiino-metodychne zabezpechennia obliku osnovnykh zasobiv za stadiiamy zhyttievoho tsykladu* [Organizational and methodical maintenance of accounting of fixed assets by stages of the life cycle]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Odesa. (in Ukrainian)

11. Zamlynskyi V.A. (2010) *Oblikove zabezpechennia vykorystannia osnovnykh zasobiv na silskohospodarskykh pidpriemstvakh* [Accounting for the use of fixed assets at agricultural enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kyiv. (in Ukrainian)

12. Pryimak N.S. (2011) *Formuvannia amortyzatsiinoï polityky kapitalomistykykh pidpriemstv (na prykladi hirnycho-zbahachuvalnykh kombinativ Kryvorizkoho basynu)* [Formation of depreciation policy of capital-intensive enterprises (on the example of mining and beneficiation plants of the Kryvyi Rih Basin)]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04. Kyiv. (in Ukrainian)

13. Ovod L.V. (2014) *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia amortyzatsiinoï politykoïu promyslovykh pidpriemstv* [Organizational and economic mechanism of management of depreciation policy of industrial enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04. Khmelnytskyi. (in Ukrainian)

14. Radieva O.H. (2017) *Amortyzatsiina polityka yak vazhil onovlennia osnovnykh zasobiv pidpriemstv mashynobuduvannia* [Depreciation policy as a lever for updating fixed assets of machine-building enterprises]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04. Zaporizhzhia. (in Ukrainian)

15. Khoma S.V. (2008) *Oblik i analiz amortyzatsii osnovnykh zasobiv na pidpriemstvakh naftohazovydobuvnoho kompleksu* [Accounting and analysis of depreciation of fixed assets at enterprises of the oil and gas production complex]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Ternopil. (in Ukrainian)

16. Shchyrsk O.V. (2013) *Oblik i vnutrishnii kontrol amortyzatsii osnovnykh zasobiv: teoriia i metodolohiia* [Accounting and internal control of depreciation of fixed assets: theory and methodology]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kyiv. (in Ukrainian)

17. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 7 "Osnovni zasoby": zatv. nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.04.2000 № 92. Data onovlennia: 21.04.2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (accessed February 11, 2023).

18. Stepanenko O.I. (2020) *Neoborotni materialni aktyvy v amortyzatsiinii politytsi pidpriemstva* [Fixed tangible assets in the company's depreciation policy].

Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia (pravonastupnyk naukovoho zhurnalu "Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Ekonomika". Dnipro, no. 1 (67), pp. 186–192. (in Ukrainian)

19. Stepanenko O.I., Chernyshenko Ya.H. (2015) Teoretychno-praktychni pidkhody do protsesu dokumentuvannya oblikovoi informatsii pro osnovni zasoby pidpriemstva: suchasnist ta perspektyvy rozvytku [Theoretical and practical approaches to the process of documenting accounting information about the company's fixed assets: modernity and development prospects]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky.* Kherson, vol. 15, pp. 155–161. (in Ukrainian)

20. Stepanenko O.I., Chernyshenko Ya.H. (2015) Alternatyvni pidkhody v dokumentuvanni oblikovoi informatsii pro obiekty osnovnykh zasobiv pidpriemstva [Alternative approaches in documenting accounting information about the fixed assets of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii "Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo".* Uzhhorod, vol. 5, pp. 151–157. (in Ukrainian)

21. Stepanenko O.I., Chernyshenko Ya.H. (2016) Problemy obliku ta dokumentuvannya operatsii z realizatsii neoborotnykh aktyviv, shliakhy yikh vyrishennia [Problems of accounting and documentation of operations for the sale of non-current assets, ways to solve them]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomika.* Odesa, vol. 6 (48), pp. 189–195. (in Ukrainian)

22. Stepanenko O.I. (2019) Dokumentuvannya operatsii u protsesi ekspluatatsii osnovnykh zasobiv pidpriemstva [Documentation of operations during the operation of the company's fixed assets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii "Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo".* Uzhhorod, vol. 24, pp. 86–94. (in Ukrainian)